

Sygn. akt. I ACa 618/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Anna Gawelko (spr.)
Sędziowie:	SA Marek Klimczak SO del. Bogdan Ziemiański
Protokolant:	st.sekr.sądowy Renata Rusinek

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2014 r. na rozprawie sprawy

z powództwa (...) **Spółki z o.o. w T.**

przeciwko **Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Uslugowo-Handlowemu (...) Sp. z o.o. w D.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Rzeszowie

z dnia 24 września 2013 r., sygn. akt VI GC 99/13

u c h y l a zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu – Sądowi Gospodarczemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód - (...) spółka z o.o.- w pozwie wniesionym w postępowaniu upominawczym domagał się zasądzenia kwoty 92.228,25zł z czego kwoty 36.104,15 zł jako reszty należności z faktury nr (...), kwoty 16.911,60 zł z faktury nr (...) oraz kwoty 39.212,50 zł tytułem skapitalizowanych odsetek za opóźnienie w zapłacie kilkunastu faktur wymienionych w uzasadnieniu pozwu.

W sprzeciwie od upominawczego nakazu zapłaty pozwany - Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowo - Handlowe (...) spółka z o.o. - wniósł o oddalenie powództwa. Zarzucił, że zapłacił w całości należność z faktury nr (...), nadto podniósł zarzut materialno-procesowy - potrącenia z wierzytelności powoda - własnej wierzytelności o zapłatę kar umownych z umowy zawartej przez strony w dniu 27.03.2012 r. i wierzytelności o zapłatę odszkodowania w związku z dostarczeniem przez powoda złej jakości oleju.

Wyrokiem z dnia 24 września 2013 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 92.228,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 listopada 2011r. do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach procesu.

Powyższy wyrok Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Powód i pozwani są przedsiębiorcami. W okresie od dnia 6 lutego 2012 r. do dnia 9 marca 2012 r. powód sprzedał pozwanemu olej za łączną kwotę 788.015,75zł. Pozwany płacił należności wynikające z faktur wystawionych przez powoda podając w treści przelewów nr faktur, których dotyczy zapłata. Pozwany opóźnił się z zapłatą należności. W związku z tym powód zasadnie naliczył odsetki za opóźnienie w łącznej kwocie 39.212,50 zł.

Pozwany nie zapłacił części należności z faktur wskazanych przez powoda w pozwie w łącznej kwocie 53.015,75 zł .

W dniu 27 marca 2012 r. strony zawarły umowę sprzedaży oleju rzepakowego. W § 4 tej umowy strony ustaliły, że termin dostawy w zakresie 150 ton nastąpi do końca kwietnia 2012 r., a reszta do 31 grudnia 2012 r. Zastrzeżono w umowie, że harmonogram odbiorów zostanie ustalony w kwietniu 2012r. W § 8 umowy zastrzeżono, że w przypadku niedostarczenia przez dostawcę uzgodnionej ilości towaru - dostawca będzie zobowiązany do zapłaty na rzecz kupującego kary umownej w wysokości 5 % całkowitej wartości kontraktu.

W dniu 11 kwietnia 2012 r. pozwany złożył oświadczenie o uznaniu długu wobec powoda w łącznej wysokości 788.015,75zł.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest uzasadnione.

W ocenie Sądu pozwany nie wykazał, by przysługiwała mu wierzytelność o zapłatę kar umownych z umowy z dnia 27 marca 2012r., którą to wierzytelność zgłosił do potrącenia z wierzytelnością dochodzoną przez powoda w niniejszej sprawie. Sąd podkreślił, że w umowie ustalono, iż pierwsze 150 ton oleju miało być dostarczone do końca kwietnia 2012 r., ale na podstawie harmonogramu ustalonego w kwietniu 2012. Strona pozwana w żadnym twierdzeniu, sprecyzowaniu też dowodowych nie wskazywała, że taki harmonogram dostaw został sporządzony oraz że mimo telefonicznych ustaleń powód nie dostarczył zamówionego oleju.

Odnośnie zarzutu potrącenia kwoty 48.701,72zł tytułem poniesionej szkody -w związku z dostarczeniem przez powoda oleju złej jakości -Sąd uznał, że pozwany nie wykazał żadnej z przesłanek z odpowiedzialności kontraktowej - art. 471 k.c.

Pozwany zaskarżył powyższy wyrok w całości i zarzucił:

I. naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy:

1. art. 217 § 3 k.p.c. i art. 224 § 1 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych o przesłuchanie świadków J. K. i Z. P., a w konsekwencji przedwczesne zamknięcie rozprawy bez przeprowadzenia dowodów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i ustalenia okoliczności stanu faktycznego ,

2. art. 299 k.p.c. i art. 302 § 1 k.p.c. poprzez przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron ograniczonego do przesłuchania strony powodowej, mimo że okoliczności sprawy nie uzasadniały dopuszczenia tego dowodu, a nadto przeprowadzenia go w takim zakresie,

3. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez poczynienie błędnych ustaleń faktycznych i przyjęcie, że pozwany nie uregulował należności objętych fakturą (...) wysokości 16.911,60 zł, mimo że z przedłożonych dowodów wpłat z dnia 19 września 2012 r., z dnia 28 września 2012 r. i z dnia 11 października 2012 r. wynika, że należność objęta przedmiotową fakturą została uregulowana przez pozwaną w całości,

4. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie w zakresie roszczenia odsetkowego i zasądzenie tych odsetek od kwoty 92.228,25 zł od dnia 29 listopada 2011 r., podczas gdy przedmiotem żądania były odsetki ustawowe od żądanej kwoty od dnia wniesienia pozwu, a zatem od dnia 29 listopada 2012 r. do dnia zapłaty,

II. naruszenie prawa materialnego:

1. art. 451 § 1 k.c. poprzez błędne jego zastosowanie i przyjęcie, że powód był uprawniony do innego niż opisane w treści poleceń przelewów z dnia 19 września 2012 r., z dnia

28 września 2012 r. i z dnia 11 października 2012 r. zarachowania poczynionych przez pozwanego wpłat, a w konsekwencji przyjęcie, że wpłaty te nie doprowadziły do umorzenia wierzytelności powoda z faktury VAT (...) w całości, mimo że zgodnie z powołanym przepisem dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić, a wierzyciel nie ma prawa do innego niż wskazanego przez dłużnika zaliczenia poza wyjątkiem, o których mowa w zdaniu drugim tego przepisu,

2. art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z par. 4 i § 5 umowy z dnia 27 marca 2012 r. poprzez niezgodne ze zwyczajem i zamiarem stron oraz celem umowy przyjęcie, że brak ustalenia pomiędzy stronami szczegółowego harmonogramu dostawy do umowy z dnia 27 marca 2012 r. skutkuje brakiem po stronie powoda obowiązku wykonania dostawy i zwalnia go z dostawy na rzecz pozwanej przedmiotu umowy, t.j. oleju rzepakowego w ilości 12.000 ton, a w konsekwencji z odpowiedzialności za niewykonanie umowy,

3. art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i § 8 umowy z dnia 27 marca 2012 r. i art. 471 k.c. poprzez ich błędne niezastosowanie i nieuwzględnienie podniesionego przez pozwaną zarzutu potrącenia wierzytelności wzajemnej pozwanej w wysokości 2.430.000 zł, stanowiącej karę za niewykonanie przez powoda umowy z dnia 27 marca 2012 r., mimo że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynikają wszelkie przesłanki odpowiedzialności kontraktowej powodowej spółki, a w konsekwencji nie przyjęcie, że wierzytelność powodowej spółki objęta pozvem została umorzona w całości przez potrącenie,

4. art. 482 § 1 k.c. poprzez jego błędne nie zastosowanie i zasądzenie od pozwanej na rzecz powodowej spółki odsetek od zaległych odsetek za okres sprzed wytoczenia powództwa (t.j. od kwoty 39.212,50 zł od dnia 29 listopada 2011 r.; pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w dniu 29 listopada 2012) , mimo że powołany przepis taką możliwość wyłącza.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania - przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja pozwanego jest w znacznej części uzasadniona .

Odnośnie zarzutów dotyczących uwzględnienia żądania zgłoszonego w pozwie :

Trafnie zarzucił pozwany naruszenie art. 321 § 1 kpc i związanego z tą kwestią – art. 482 § 1 kc. Powód domagał się zasądzenia dochodzonej kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu (co miało miejsce w dniu 29.11.2012 r.). Zasadzając żadaną kwotę od dnia 29.11.2011 r. Sąd naruszył przepis art. 321 § 1 kpc orzekając ponad żądanie pozwu . Jednocześnie Sąd naruszył przepis art. 482 § 1 kc . Dochodzona pozvem kwota obejmuje 53.015,75 zł stanowiącą – według twierdzeń powoda, nieuiszczoną przez pozwanego należność z faktury nr (...) – 36.104,15 zł i z faktury nr (...) – 16.911,60 zł oraz skapitalizowane odsetki za opóźnienie w zapłacie innych faktur szczegółowo opisanych w uzasadnieniu pozwu w kwocie – 39.212,50 zł. Zgodnie z art. 482 § 1 kc od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa. Wbrew twierdzeniom powoda – skorygowanie daty odsetek, od której Sąd Okręgowy zasądził dochodzoną w pozwie kwotę w trybie art. 350 kpc jest niedopuszczalne .

Trafny jest także zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc poprzez poczynienie błędnych ustaleń faktycznych i przyjęcie, że pozwany nie uregulował należności objętych fakturą nr (...) w wysokości 16.911,60 zł , a także art. 451 § 1 kc i przyjęcie, że powód był uprawniony do innego niż opisane w treści poleceń przelewów z dnia 19.09.2012r, 28.09.2012 r i 11.10.2012 r. zarachowania poczynionych przez pozwanego wpłat. Pozwany przedłożył dowody w postaci przelewów wpłat na poczet tej faktury, z których wynika , że wierzytelność wynikająca z tej faktury wygasła wskutek jej całkowitego zaspokojenia .

Pozostałe zarzuty pozwanego zawarte w apelacji związane są z nieuwzględnieniem przez Sąd I instancji zarzutu potrącenia własnej wierzytelności z wierzytelnością powoda zgłoszoną w pozwie .

W pierwszej kolejności należało rozważyć , czy skutecznie został złożony przez stronę pozwana zarzut potrącenia . Wątpliwość w tym zakresie wyraził pełnomocnik powoda na rozprawie apelacyjnej w dniu 6.03.2014 r.

Pozwany podniósł w sprzeciwie od upominawczego nakazu zapłaty „materialno – procesowy” zarzut potrącenia wierzytelności wzajemnej przysługującej wobec powodowej spółki w wysokości 2.430.000 zł z tytułu kary umownej zastrzeżonej w umowie stron z dnia 27.03.2012 r. Biorąc pod uwagę, iż sprzeciw podpisał pełnomocnik procesowy pozwanego, a do sprzeciwu nie dołączono oświadczenia o potrąceniu (art. 498 § 1 kc) - stanowisko strony powodowej wyrażone na rozprawie apelacyjnej można byłoby uznać za trafne . Jednakże skontrolowanie przebiegu postępowania sądowego w sprawie – nie daje podstaw do podzielenia twierdzeń powoda co do bezskuteczności oświadczenia o potrąceniu. Przeczy temu przebieg rozprawy przed Sądem Okręgowym w dniu 26 czerwca 2013 r. (k. 166 i 167) . Na tej rozprawie wraz z pełnomocnikiem procesowym powoda występowali osobiście członkowie zarządu powodowej spółki. Natomiast po stronie pozwanej występował pełnomocnik procesowy pozwanej spółki wraz z prokurentem samoistnym tej spółki – (...). Zawarł on z powodem umowę z dnia 27.03.2012 r, jako prezes zarządu (...) Spółki z o.o (k. 109 - 111). Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki (...) odwołało Z. P. z funkcji prezesa zarządu w dniu 25.03.2013 r. (k. 163), zaś uchwałą posiedzenia Zarządu Spółki z dnia 15.04.2013 r. – Z. P. został prokurentem samoistnym tej spółki i jest nim nadal.

Na wspomnianej rozprawie pełnomocnik pozwanego w obecności prokurenta samoistnego pozwanej spółki i członków zarządu powodowej spółki wyraźnie podniósł zarzut potrącenia precyzując go w należyty sposób. Okoliczność, że użyte zostało słowo „zarzut potrącenia” nie zaś - prawidłowo – „oświadczenie potrącenia” nie ma znaczenia , gdyż sens i cel tej wypowiedzi pełnomocnika pozwanego był oczywisty .

Utrwalone jest w orzecznictwie stanowisko, że w okolicznościach wyżej przedstawionych przyjmując należy, że doszło złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu . Należy dodać, że nie ma przeszkód, aby oświadczenie o potrąceniu w znaczeniu materialno – prawnym zostało złożone dopiero w toku procesu .

Art. 498 kc nie wymaga, aby przeciwstawne wierzytelności były bezsporne . To, czy one istnieją, a jeśli tak, to w jakiej wysokości, może być przedmiotem sporu między stronami . Tak też stało się w niniejszej sprawie . Strona powodowa zaprzeczyła istnieniu wierzytelności, którą pozwany zgłosił do potrącenia . Obowiązek udowodnienia roszczenia zgłoszonego do potrącenia obciąża zgłaszającego na zasadach ogólnych (art. 6 kc).

Pozwany skonkretyzował już w sprzeciwie od nakazu zapłaty wierzytelność, która przedstawił do potrącenia . Powołując się na pisemną umowę, którą strony sporu zawarły w dniu 27.03.2012 r. i której odpis przedłożył przy sprzeciwie (k. 110 – 111) domagając się przeprowadzenia dowodu m.in. z tego dokumentu, a nadto wnosił o przeprowadzenie dowodu z zeznań wskazanych świadków : J. K. i Z. P. – m.in. na okoliczność niewykonania umowy z dnia 27.03.2012 r. oraz jej zawarcia .

Sąd Okręgowy na rozprawie w dniu 11 września postanowił pominąć wnioski dowodowe (przesłuchanie świadków) wskazane przez pozwanego w sprzeciwie . W skróconym protokole z rozprawy odnotowano, że Sąd uznał, iż okoliczności sprawy zostały wyjaśnione . Stan techniczny nagrania z przebiegu rozprawy dotyczący tego fragmentu uniemożliwił jego wysłuchanie .

Pozwany zgłosił do protokołu zastrzeżenie do wydanego postanowienia w trybie art. 162 kpc .

Sąd Okręgowy dopuścił na rozprawie w dniu 11.09.2013 r. m.in. dowód z treści pisemnej umowy stron z dnia 27.03.2012 r. oraz przesłuchał w charakterze strony dwóch członków powodowej spółki co do okoliczności związanych z tą umową . Ostatecznie Sąd uznał, że zarzut potrącenia wierzytelności – kary umownej zastrzeżonej dla pozwanego w umowie z dnia 27.03.2012 r. jest niezasadny .

W świetle wyżej wskazanych okoliczności dotyczących przebiegu postępowania dowodowego – rację trzeba przyznać pozwanemu, który w apelacji zarzucił naruszenie art. 217 § 3 kpc i 224 § 1 kpc oraz 227 kpc. Oddalenie wniosków dowodowych o przesłuchanie świadków wskazanych w sprzeciwie od nakazu zapłaty doprowadziło do przedwczesnego zamknięcia rozprawy . Wbrew ocenie Sądu Okręgowego zawnioskowane dowody z zeznań świadków, zgodnie z tezą dowodową pozwanego , dotyczyły okoliczności, które nie zostały dostatecznie wyjaśnione . Zakres koniecznych w sprawie ustaleń faktycznych określają przepisy prawa materialnego. One mają decydujące znaczenie dla oceny, czy określone fakty, jako ewentualny przedmiot dowodu, mają wpływ na treść orzeczenia, czyli są faktami istotnymi dla rozstrzygnięcia sprawy w rozumieniu art. 227 kpc .

Jak wynika z zeznań członków zarządu powodowej spółki twierdzili oni, że warunkiem zrealizowania umowy z dnia 27.03.2012 r. była uprzednia zapłata przez pozwanego zaległych należności z faktur.

Taki warunek nie został ujawniony w pisemnej treści umowy. Pominięcie więc dowodu z zeznań świadków, którzy – zgodnie z tezą dowodową pozwanego mieli wyjaśnić okoliczności zawarcia tej umowy i jej niewykonania nastąpiło z naruszeniem art. 217 § 3 kpc, które to naruszenie mogło mieć wpływ na wynik postępowania .

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny uznał, że skutek naruszenia przepisów postępowania, które mogły mieć wpływ na wynik sporu – nie doszło do rozpoznania istoty sprawy . Z tych przyczyn zaskarżony wyrok został uchylony w oparciu o art. 386 § 4 kpc, a sprawa została przekazana Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania .

Sąd Okręgowy – ponownie badając sprawę uzupełni materiał dowodowy w kierunku wyżej opisanym i oceni, czy pozwanemu przysługuje wierzytelność, którą zgłosił do potrącenia w niniejszym postępowaniu .

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 2 kpc .